

Hållbar service i landsbygdshandeln

i landsbygdshandeln

Fem goda exempel från landsbygden

LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Konsument
verket • KO

FOLKRÖRELSENA

Hela Sverige
ska leva!

Möjligheternas service

Många svenskar är beroende av det landsbygdshandeln har att erbjuda. Ungefär en miljon människor har en landsbygdbutik som sitt närmaste serviceställe – för dagligvaror och annan service.

Landsbygdshandeln erbjuder möjligheter. Nya samarbets- och serviceformer utvecklas, som kommer breda konsumentgrupper till del. Det är konsumentens behov och rätt till bra service som det handlar om.

Landsbygdshandeln representerar också en samlad köpkraft som är stor och betydelsefull, den svarar för en omsättning på nära tio miljarder kronor per år. Men potentialen är ännu större – med utvecklade serviceformer och ökad köptrohet skulle omsättningen öka med flera miljarder ytterligare.

I den här skriften ges goda exempel från hela landet på hur landsbygden skapar förutsättningar för en utvecklad och hållbar service för alla. Huvudaktörer i detta framtidsarbete är landsbygdshandeln själv, kommuner och myndigheter – och inte minst, byarörelsen med mer än 4.000 lokala utvecklingsgrupper.

Exemplen är framtagna av Folkrorelserådet Hela Sverige ska leva i samarbete med FLF Föreningen landsbygdshandelns främjande, Sveriges Kommuner och Landsting, samt LRF.

Därför är det viktigt!

Att arbeta för att alla medborgare och det lokala näringslivet i Sverige ska ha bra tillgång till service i olika former är en naturlig, rimlig och även önskvärd målsättning.

Tillgången på service är en grundförutsättning som starkt påverkar de flesta andra utvecklingsfaktorerna. Den har betydelse för en bygds attraktivitet och utvecklingspotential. Den påverkar långsiktigt miljön och ekonomin och människors vilja att bo kvar.

För den enskilde och företaget är service att ha en rimlig möjlighet att skaffa basvaror och tjänster, att ha tillgång till apotek, systembolag, post- och bankservice, drivmedel, kommunal service m m. Det gäller vardagens livsvillkor för enskilda människor. Det gäller företags förutsättningar för sin verksamhet på orter och i landsdelar, där det kommersiella underlaget inte är tillräckligt för att servicen uppstår och bibehålls av egen kraft.

Genom ett kreativt utvecklingsarbete har service bevarats, utvecklats och samordnats på föredömligt sätt på många håll i Sverige. Centralt för arbetet är att finna former för servicen som innebär en garanti för att den blir kvar under en lång tid och stimulerar bygdens utveckling i övrigt. Den ska vara en del i ett långsiktigt hållbart utvecklingsarbete.

Eva-Lis är leverantör åt kommunen

Med landsbygdshoteller som leverantörer av varor till kommunala småkök och serviceanläggningar har Arvika kommun och dess invånare vunnit flera fördelar – som t ex minskade transporter och mindre svinn.

Men de nya upphandlingsrutinerna innebär också att små landsbygdshandlare får ett välkommet tillskott till sin omsättning. Därmed förstärks det kommersiella underlaget för servicen i bygder där kundunderlaget sviktar.

– Leveranserna till kommunen är betydelsefulla. Det svarar inte för någon jättestor del av omsättningen, men det är ändå betydelsefullt eftersom det handlar om ett regelbundet tillskott till försäljningen, säger landsbygdshandlaren Eva-Lis Nygren i Klässbol.

Arvika kommun har möjliggjort upphandlingen genom en förenkling av de upphandlingsrutiner som tidigare mest gynnat stora leverantörer. Bland annat har kraven minskat på det sortiment som anbudsgivarna måste prissätta och kunna leverera. Nu gäller den aktuella upphandlingen enbart de mest frekventa varor som kommunens småkök och andra inrättningar förbrukar. Även andra förenklingar har gjort det lättare för landsbygdshandlarna att konkurrera om leveranskontrakten.

Hittills har fyra landsbygdshandlare i Arvika kommun (samt en större butik i Arvika tätort) rott hem kommunala anbud som gäller varuleveranser i butikernas närområden.

Från kommunal synpunkt innebär fler lokala leverantörer exempelvis att det lokala näringslivet stärks, att transportbehoven minskar med positiva miljöeffekter som följd, samt att småkök får lämpligare förpackningar.

FAKTA:

ICA Nära Klässbol Lanthandel, 0570-46 00 24
Arvika kommun, Lennart Halvarsson, 0570-817 03
lennart.halvarsson@arvika.se

I Pajala körs kunderna till butiken

I de mest utsatta delarna av Sveriges glesbygder är servicen viktig – jätteviktig. Det gäller inte minst för alla de som själva saknar körkort eller bil.

I Pajala kommun har man vänt det här problemet till en möjlighet. Genom att utnyttja skolbussarna för inköpsresor under den tid bussarna står oanvända, har konsumenterna fått möjlighet att åka buss till servicen. En positiv bieffekt blir att landsbygdshandelns kundunderlag förstärks.

– De här inköpsresorna betyder oerhört mycket. Många av oss i vår by har varken bil eller körkort. Men nu kan vi åka buss för att handla i landsbygdshandeln i Korpilombolo, utträta andra ärenden via butikens ombudsservice och dessutom får vi tillfälle att umgås med alla de andra som åker med, berättar Inga Friberg i Teurajärvi.

FAKTA:

Pajala kommun står för arrangementet genom "anpassad kollektivtrafik för serviceresor". Mer fakta kan fås via Anders Björnfot, tel 0978-120 11.
kommun@pajala.se
www.pajala.se

Staffan ordnar internethandel med hemkörning

Att en butiks lokala förankring betyder mycket för både butiken och bygden är Önnebo Lanthandel i Östergötland ett starkt bevis för.

Lanthandlaren Staffan Nordlund är själv engagerad i byalaget och har med lyhördhet och kreativitet utvecklat en lokal service som möter bygdens behov och kundernas önskemål.

Ett exempel är butikens hemkörningsservice. Alla kunder erbjuds kostnadsfri hemkörning av varorna – det enda de behöver göra är att ringa, faxa eller maila in sina beställningar, så kommer varorna med bil ända hem till köksbordet.

– Ja, jag ställer gärna in grejerna i kylskåpet också, om någon önskar det, skrattar Staffan Nordlund.

Nyligen utvecklade han denna service ytterligare, genom den egna hemsidan på internet. Där finns hela sortimentet och förenar det senaste av it-teknikens möjligheter med landsbygdshandelns närhet och personliga service.

Hemkörningsservicen finansieras delvis med kommunala medel – och inte nog med det. Staffans service har växt, så att den numera omfattar hemkörning till exempelvis äldre även i andra delar av kommunen.

I lanthandelns källare finns även ett fik, där bygdens tips-intresserade träffas på lördagar.

I butiken finns också ombudsservice för Systembolaget, Svenska Spel, Posten och Bingolotto.

– Jag kan erbjuda uttag av pengar, fax- och kopieringsservice, fiskekort, omhändertagande av miljöfarligt avfall, uteservering under sommaren och så kan vem som helst låna tvättmaskin för 20 kr tvätten, berättar Staffan.

FAKTA:

Önnebo Lanthandel, Staffan Nordlund, tel 0142-240 12
staffan@onnebolanthandel.e.se, www.onnebolanthandel.e.se
Mer information om hemsändningsbidrag finns på www.konsumentverket.se under rubriken "Glesbygdsservice".

Öjes kooperativ stärker bygden

Befolkningen i Öje har stannat kvar och är yngre än i motsvarande bygder.

Det är ett konkret resultat av satsningarna på service som skedde i Öje, Malungs kommun, i början av 80-talet.

Öje var en av de orter som fick stöd från dåvarande boendeservicedelegationen och genom Konsumentverkets SSG-projekt. Ett av flera liknande pilotprojekt som idag, 20 år senare, ger påtagliga bevis på den betydelse servicen har för en bygds livskraft.

I Öje byggdes 1982 ett centrumhus med samordnad service. Malungs kommun äger sedan dess anläggningen, medan ansvaret för verksamheten haft olika huvudmän och organiserats på varierande sätt under de många årens drift.

– Men idag drivs all verksamhet i kooperativ form, berättar Öjes "eldsjäl" Holger Andersson. Han kan berätta om utvecklingen ända sedan de första diskussionerna om en satsning skissades i slutet av 70-talet.

Idag har kooperativet sex helårsanställda och driver lanthandel med ombudsfunktioner och drivmedelsförsäljning. I servicehuset finns desutom servering, hemtjänst, vandrarhem med 32 bäddar, biblioteksfilial och vissa gemensamhetsfunktioner som bygdebastu. Alldeles intill finns dessutom en bad- och campinganläggning, samt dagis, förskola och lågstadieskola.

– Samverkan och samordning har varit nyckelbegrepp under alla år. Men det är först på senare tid som servicen fått kooperativa driftsformer. Numera fungerar dessutom samordningen perfekt.

Holger Andersson kan summera servicens betydelse för befolkningsutveckling och -struktur i Öje:

– Befolkningen är ungefär lika stor idag som 1978, ca 270 personer. Den har alltså inte minskat så som skett i de flesta andra bygder av den här karaktären. Dessutom är medelåldern i Öje mycket lägre.

– Så bra hade det aldrig gått för Öje, om kooperativet och all dess service inte funnits här, säger Holger Andersson.

FAKTA:

Mer information om servicekooperativet i Öje kan fås genom Holger Andersson, tel: 0280-700 73. info@oje.se, www.oje.se

Monica ger tredubblad basservice

Med ökat samarbete mellan handeln och servicegivare som Apoteket, Systembolaget, Posten, Svenska Spel, ATG med flera, kan antalet landsbygdsbutiker med minst ett basutbud av ombudsservice tredubblas jämfört med tidigare.

ICA Nära-butiken Lanthandlar'n i Udenäs i Västergötland är en av de pilotbutiker som erbjuder ett samlat serviceutbud. Samarbetet ska leda till enklare rutiner och samordnade redovisningsfunktioner för de många olika ombudskap som en landsbygdshandlare kan erbjuda.

I praktiken betyder det enklare administration för handlaren och i förlängningen ökat serviceutbud för konsumenterna.

– För mig som handlare är den ekonomiska vinsten med ökat serviceutbud kanske bara marginell. Men för mina kunder betyder det mycket att kunna göra alla sina ärenden på ett

och samma ställe. Det kan indirekt leda till att en landsbygdsbutiks underlag förbättras, säger Monica Andersson, som driver butiken i Udenäs.

FAKTA:

ICA Nära Lanthandlar'n i Udenäs, Monica Andersson 0505-204 75, kundkontakt.undenas@nara.ica.se
Butiken i Udenäs erbjuder service från Posten, Systembolaget, Apoteket, Svenska Spel, ATG och viss bankservice via ICA-kortet.
Mer info om Multiserviceprojektet finns på www.konsumentverket.se. Klicka på Glesbygdsservice.

• Folkrorelserådet Hela Sverige ska leva

Folkrorelserådet Hela Sverige ska leva ger stöd och röst åt den svenska byarörelsen genom att sprida erfarenheter, stimulera samverkan, bilda opinion och påverka politiken.

Byarörelsen består av mer än 4 000 lokala utvecklingsgrupper (byalag, samhällsföreningar, intresseföreningar, sockenråd m fl). 100 000 människor satsar varje år egna pengar och arbetar för sina bygder motsvarande ett ekonomiskt värde på 1 miljard kr. Byarörelsen är en växande kraft att räkna med som vitaliserar demokratin, stärker ekonomin och skapar tillväxt över hela Sverige.

Alla utvecklingsgrupper utgår från lokala förutsättningar och behov i sitt arbete. Skolans eller butikens överlevnad kan vara viktigast på en plats. Vägar, samlingslokaler, naturvård eller företagande prioriteras av andra. Gemensamt är strävan efter lokalt inflytande, liksom övertygelsen om landsbygdens värden och möjligheter.

Folkrorelserådet Hela Sverige ska leva

*Stortorget 7, 1 tr
111 29 Stockholm*

Tel: 08-24 13 50

E-post: info@bygde.net

Fax: 08-24 28 05

Webb: www.bygde.net

• FLF, Föreningen Landsbygdshandelns Främjande

FLF, Föreningen Landsbygdshandelns Främjande verkar för att utveckla landsbygdens dagligvaruservice. Medlemmar är handelns företag och organisationer, LRF och Konsumentverket.

Föreningen driver landsbygdshandelns frågor utan kommersiella partsintressen, ett arbete som sker i nära samråd med Konsumentverket, länsstyrelser och kommuner över hela landet.

Föreningen bedriver exempelvis ett omfattande informationsarbete, samt riktade utbildningsinsatser för landsbygdshandlare. Föreningen arrangerar även Landsbygdens Dag i juni varje år.

FLF, Föreningen Landsbygdshandelns Främjande

Regeringsgatan 109, 2 tr

Box 1311

111 83 Stockholm

Tel: 08-24 90 10

E-post: susan.fritz@flf.se

Fax: 08-22 26 80

Mobil: 070-365 59 95

Webb: www.flf.se

• LRF, Lantbrukarnas Riksförbund

Lantbrukarnas Riksförbund, LRF, är en växande intresse- och näringslivsorganisation för alla som äger eller brukar jord och skog. Medlemmar i LRF är även de lantbrukskooperativa företagen som till exempel Arla, Swedish Meats och Lantmännen.

LRFs medlemsantal ökar sedan 8 år tillbaka och var den 31 december 2004 159 491.

LRF arbetar med visionen "Vi får landet att växa", som innebär att de gröna näringarna 2010 intar en tät position vad det gäller tillväxt, lönsamhet och attraktionskraft.

LRF

105 33 Stockholm

Telen: 0771-573 573

webbadress: www.lrf.se

e-postadress: info@lrf.se

• Konsumentverket

Konsumentverket är en statlig myndighet med uppgift att ta tillvara konsumenternas intressen.

En av myndighetens uppgifter är att stödja program och processer för en god tillgång till kommersiell service i gles- och landsbygder. Bland annat arbetar myndigheten med att utveckla och testa nya lösningar, stimulera samordning av service och följa upp serviceutvecklingen genom den så kallade serivcedatabasen. Konsumentverket samordnar och utvecklar tillämpningen av det statliga stödet till glesbygdsbutiker. På Konsumentverkets webbplats finns en särskild länk till "Glesbygdsservice".

*Konsumentverket
Rosenlundsgatan 9
118 87 Stockholm*

Tel: 08 429 05 00

Fax: 08 429 89 00

E-post: konsumentverket@konsumentverket.se

Webb: www.konsumentverket.se

• Sveriges Kommuner och Landsting

Från och med den 1 januari 2005 samverkar Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet under nya gemensamma namnet Sveriges Kommuner och Landsting. Verksamheten i de nuvarande förbunden (från 2007 ett gemensamt förbund) är att fungera som intresseorganisation för kommuner, landsting och regioner i Sverige. Uppgift är att;

- utveckla den kommunala självstyrelsen med stort handlingsutrymme och stark medborgerlig förankring
- vara en aktiv bevakare av medlemmarnas intressen nationellt och internationellt
- vara arbetsgivarorganisation
- främja och utveckla samverkan mellan medlemmarna
- med hög kompetens bidra till utvecklingen av medlemmarnas verksamhet
- utgöra en nationell politisk arena för kommun- och landstingspolitik
- vara en mötesplats för medlemmarna.

Tillgången på service i landets alla delar är en av många viktiga uppgifter för Sveriges Kommuner och Landsting.

*Sveriges Kommuner och Landsting
Hornsgatan 20
118 82 Stockholm*

Tel: 08-452 70 00

Fax: 08-452 70 50

E-post: info@skl.se

Webb: www.skl.se

Fem exempel ytterligare...

• Asby Lanthandel, Asby

Belägen i Ydre kommun, Östergötland.

Butiken drivs som aktiebolag sedan 1993. Bolaget ägs av gemensamt av åtta lantbrukarfamiljer. Utöver dagligvarusortiment bedriver butiken en omfattande cateringverksamhet och café, samt uthyrning av bostadslägenheter.

Mer information: Annika Alenfelt, tel: 0140-402 54 eller 800 22

Hemsida: www.asbylanthandel.se (under konstruktion)

• Svartsöboden, Svartsö

Belägen i skärgården, Värmdö kommun, Sörmland.

Butiken drivs som enskild firma, ägd av Matte Hedelin och är fristående.

Dagligvaruförsäljningen kompletteras med en omfattande övrig, nischad verksamhet inriktad på bland annat försäljning av lokalproducerade varor, turistinformation, stugförmedling och sjöbodsuthyrning, café, cykeluthyrning mm

Mer information: Matte Hedelin, tel 08-542 473 25

Hemsida: www.skargardshandlarna.com

• Skattunge Handel, Skattungbyn.

Belägen i Skattungbyn, Orsa kommun, Dalarna.

Butiken drivs som ekonomisk förening sedan ett tiotal år. Utöver traditionellt dagligvarusortiment har butiken en omfattande ombudsverksamhet inklusive godshantering. Dessutom säljs lokalproducerade varor.

Mer information: Niklas Östberg, tel: 0250-55 11 77

• Svensbyns kooperativa handelsförening, Svensbyn.

Belägen i Svensbyn, Piteå kommun, Norrbotten.

Butiken ägs av den kooperativa föreningen, som drivit butik i Svensbyn ända sedan 1915! Butiken har behållit sitt oberoende under alla de 90 åren och har på samma sätt åtnjutit lokalt engagemang och förtroende från bygdens människor. Utöver dagligvarusortimentet tillhandahåller butiken drivmedel, ombudsservice och har ett omfattande sortiment av lokalproducerade varor, bland annat charkprodukter.

Mer information: Brith Fäldt, tel 070-346 64 91 eller 0911-24 10 13

brith.faldt@swipnet.se

• Landöbua, Landön.

Belägen i Landön, Krokoms kommun, Jämtland.

Butiken ägs av Göran Stafsén och Caroline Evain i en bygd med mycket lågt kundunderlag.

Genom satsningar på försäljning till turister, bygdeaktiviteter, ett eget kundkort och en hel rad andra aktiviteter har butiken blivit en viktig del av bygdens livskraft. Landöbua har bland annat satsat på en mobil kiosk som dras efter snöskoter på vintern och på släpkärra under sommarhalvåret. Den mobila försäljningen riktas främst till turister och ger ett viktigt tillskott till omsättningen.

Mer Information: Göran Stafsén, tel: 0640-700 60

stafsen@spray.se

LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND

Sveriges
Kommuner
och Landsting

FOLKRÖRELSEÅRDET
*Hela Sverige
ska leva!*